

CONCEPT

Beleidsplan Welzijn

2009-2012

Volgens de richtlijnen van de Koepel Fokkerij

Inhoudsopgave

1.	WOORD VOORAF	3
2.	WAT IS DE STAND VAN ZAKEN?	3
3.	WAT IS DE RICHTING IN DE TOEKOMST?	4
	MISSIE	4
	VISIE	4
4.	BELEIDSDOELEN EN TERMIJNEN	4
	1. KORTE TERMIJN: 2009-2010	4
	2. MIDDELLANGE TERMIJN: 2010-2012	7
	3. OVERZICHT	8
5.	BRONNEN	9

1. Woord vooraf

In dit Beleidsplan wordt alleen over paarden gesproken. Natuurlijk wordt waar “paarden” staat tevens “ponies” bedoeld, daar waar relevant.

Vereniging het Nederlandse Appaloosa Stamboek wordt afgekort als NAS.

Het Beleidsplan Welzijn is onderdeel van het algemene beleidsplan van het stamboek. De financiële zaken worden dan ook in het algemene beleidsplan besproken. Het Beleidsplan Welzijn heeft een tweeledig doel:

1. het formuleren en controleren van acties door het bestuur
2. het informeren van leden en geïnteresseerden.

In dit Beleidsplan Welzijn wordt in hoofdstuk twee de stand van zaken besproken. In hoofdstuk 3 wordt de richting van de fokkerij in de toekomst belicht, waarna in hoofdstuk 4 de beleidsdoelen en de termijnen waarin ze worden bereikt aan bod komen. In hoofdstuk 5 staan de bronnen vermeld.

2. Wat is de stand van zaken?

Onder fokkerij valt eigenlijk het hele leven van een paard. Fokkers zorgen voor nieuwe veulens en de opfok van jonge paarden. Hiernaast fokt men met volwassen dieren tot deze een hoge leeftijd hebben bereikt. Het Nederlands gefokte paard wordt internationaal zeer gewaardeerd. De structuur van de stamboeken worden vaak als voorbeeld gebruikt. Deze stamboeken - momenteel 26 - en de Federatie van Bonden van Hengstenhouders worden vertegenwoordigd door de Koepel Fokkerij.

In januari 2009 heeft de georganiseerde sector Paardenhouderij eensgezind het Plan van Aanpak Welzijn in de sector Paardenhouderij aangeboden aan de minister van LNV. In dit Plan van Aanpak geven alle samenwerkende partijen aangesloten bij de Sectorraad Paarden (SRP) hun intentie aan om te komen tot een beter welzijn van en voor de paarden.

Hiernaast wordt vanuit de maatschappij steeds meer professionaliteit en maatschappelijke betrokkenheid verwacht. Ook worden steeds meer eisen aan bestuurders gesteld. Het welzijn van dieren staat daarbij sinds enkele jaren hoog op de politieke agenda. Al deze factoren hebben steeds meer invloed op de dagelijkse fokkerij, is het niet direct dan wel indirect.

Dit Beleidsplan Welzijn van de Koepel Fokkerij is een logisch gevolg van en vervolg op het Plan van Aanpak Welzijn en de maatschappelijke veranderingen. In dit document wordt aangegeven hoe het NAS, het welzijn van het paard in het beleid wil bestendigen en verbeteren. Hierbij worden de relevante aandachtspunten uit het Plan van Aanpak Welzijn in de sector Paardenhouderij als rode draad aangehouden.

3. Wat is de richting in de toekomst?

Missie

Bij het NAS staat het fokken van paarden met een gezonde geest in een gezond lichaam centraal. Respect voor het welzijn van het paard is hierbij vanzelfsprekend. Hierbij is het belangrijk om elkaar te helpen, anderen enthousiast te maken voor het ras en met veel plezier de paarden te houden en te fokken.

Om de missie te bereiken wordt vastgehouden aan de volgende kernwaarden:

- Open communicatie
- Transparante beleid- en besluitvorming
- Integriteit van het paard beschermen
- Traditie en vernieuwing in blijvend evenwicht

Visie

De stamboeken vervullen een belangrijke taak binnen de sector Paardenhouderij. Zij leggen de basis voor een kwalitatief hoogstaand fokproduct. Hierbij staat een goede bruikbaarheid en een goede gezondheid van het paard centraal.

Steeds meer mensen die van oudsher niet bekend zijn met het paard gaan wel met paarden werken; tegelijkertijd komt het paard steeds vaker - terecht dan wel onterecht - in het nieuws door verwaarlozing. Een effect dat mede voortkomt uit het feit dat de maatschappij steeds meer interesse in dieren heeft. Het NAS zal haar fokdoel moeten aanpassen aan de vraag uit de sector en de maatschappelijke ontwikkelingen; daarbij wil men tegelijkertijd ook de traditie van het fokproduct in ere houden.

Doel is om als stamboek pro-actief vanuit de eigen doelstellingen richting te geven aan de veranderingen in de maatschappij en daarmee ook aan de toekomst. Een voorbeeld hiervan is een transparant fokbeleid en helder geformuleerde fokdoelen.

4. Beleidsdoelen en termijnen

In dit hoofdstuk worden de verschillende beleidsdoelen toegelicht. Hierbij wordt een onderverdeling gemaakt in korte termijn doelen en middellange en lange termijn doelen. Met korte termijn wordt binnen één jaar bedoeld. Middellange termijn is tussen één en vijf jaar en lange termijn is langer dan vijf jaar. In dit Beleidsplan Welzijn wordt in paragraaf 1 en 2 ingegaan op de korte en de middellange termijn. De langere termijn blijft in eerste instantie buiten beschouwing. In de derde paragraaf staat een overzicht.

1. Korte termijn: 2009-2010

Kwaliteit van het fokproduct

Om van paarden het welzijn binnen de fokkerij te kunnen bestendigen en verbeteren is het nodig het fokbeleid transparant te hebben en fokdoelen helder te formuleren. Deze taak ligt bij het bestuur van het stamboek.

Voorlichting

Uit meerdere onderzoeken is naar voren gekomen dat mensen die met paarden omgaan vaak niet genoeg kennis hebben van de natuurlijke behoeften van paarden (Rapport: *Passie voor paarden*, maart 2009). Ook hebben de stamboeken de SRP ondersteund in bepaalde

statements in het Plan van Aanpak Welzijn in de sector Paardenhouderij. Deze statements moeten bekend worden bij het grote publiek. Het stamboek speelt een belangrijke rol in het informeren van de achterban via de bestaande communicatiekanalen. Ook het Nationaal Hippisch Kenniscentrum (NHK) kan hierbij ondersteunen.

Hieronder worden de items besproken waarbij de stamboeken kunnen ondersteunen bij de kennisverspreiding. Omdat de stamboeken een grote groep paardenliefhebbers kunnen bereiken, hebben deze items niet alleen betrekking op het bewaken van het welzijn van het paard in de fokkerij, maar zijn ze ook van belang in de brede zin van de paardenhouderij.

Couperen van staarten (en brandmerken)

Via voorlichting en communicatie kan het stamboek de achterban op de hoogte stellen van de invloed van couperen (en brandmerken) op het welzijn van het paard. Couperen (en brandmerken) is bij het NAS niet toegestaan.

Spenen

Het afspenen van veulens gebeurt op veel (professionele) bedrijven in groepen. Dit voldoet aan de sociale behoefte van het paard. Sommige particuliere (hobby)fokkers die maar één veulen hebben, spenen het veulen en houden dat vervolgens alleen op stal. Dat is stressvol voor zo'n veulen. Vooral die (hobby)fokkers kunnen door later en geleidelijk spenen het welzijn van het veulen verbeteren. Het NAS zal hieraan door middel van voorlichting in het officieel orgaan aandacht besteden.

Huisvesting

Sociaal contact is één van de basisbehoeften van het paard. De georganiseerde paardensector heeft uitgesproken dat ieder paard ieder moment van de dag sociaal contact moet kunnen hebben. Hiernaast is ook uitgesproken dat het verband tussen grootte, beweging, sociaal contact en het klimaat in de stal belangrijker is dan één harde en directe richtlijn voor de grootte van de stal. Op dit moment loopt vanuit de sector een onderzoek naar welzijnsaspecten van paarden op stal.

Prikkeldraad

De georganiseerde sector heeft zich uitgesproken dat prikkeldraad het welzijn van het paard ernstig in gevaar kan brengen en dat het wenselijk is dat het prikkeldraad langs paardenweiden vervangen wordt door vriendelijker afrasteringmateriaal.

Verhinderen van stereotiep gedrag

Stereotypeën of ook wel abnormaal repetitief gedrag (Abnormal Repetitive Behaviours, ARB) genoemd, zijn een indicatie van verminderd welzijn in het heden of het verleden. Er is een duidelijke relatie tussen chronische stress (verminderde voorspelbaarheid en beïnvloedbaarheid van de omgeving), conflict gedrag en het optreden van ARB's aangetoond (*Rapport Beantwoording vragen PVA Paardenhouderij, November 2008*).

Voorbeelden van stereotiep gedrag zijn onder andere luchtzuigen en weven. Vaak worden de dieren geïsoleerd van andere paarden gezet, zodat het gedrag niet gekopieerd kan worden. Het lijkt er echter eerder op dat de omstandigheden waaronder deze paarden zich bevinden aanleiding zijn voor de ontwikkeling van stereotiep gedrag. Het uitvoeren van een stereotypie zorgt voor de productie van endorfinen in het lichaam van het paard. Het paard komt hierdoor in een soort roes en voelt zich prettig in een onprettige omgeving. Het verhinderen van stereotiep gedrag zorgt voor verminderd welzijn, omdat er geen roes ontstaat. Om zich dan toch weer prettiger te voelen, gaat het paard weer ander, vaak ook ongewenst gedrag vertonen.

Het verhinderen van stereotiep gedrag kan leiden tot vermindering van het welbevinden. Om stereotiep gedrag te voorkomen en maatregelen te nemen indien dit geconstateerd wordt, is juiste voorlichting aan (stal-)eigenaren noodzakelijk.

Voeding

Een goed samengesteld rantsoen en een adequate voerfrequentie leveren een wezenlijke bijdrage aan het welzijn van paarden. Een belangrijk onderdeel hiervan is het foerageren. Extra aandacht verdient ook de zorg voor een rantsoen met een voldoende aanbod van ruwvoer verspreid over de gehele dag (24 uren).

Drinkwater

De georganiseerde sector vindt het een vereiste dat bij iedere vorm van huisvesting, tijdens langdurig transport en bij evenementen wordt voorzien in voldoende schoon drinkwater.

Supplementen

Een breed scala van voedingssupplementen is voor de consument beschikbaar en vindt door een uitgekiende marketing volop afzet. Informatie over het juiste gebruik en soms zelfs schadelijke effecten (overdosering, verkeerde combinaties van producten) is onvoldoende beschikbaar. Bij onoordeelkundig gebruik van voedingssupplementen kan de gezondheid van paarden in het geding komen. De producenten moeten hierover een transparante voorlichting verzorgen, die de stamboeken aan de achterban kunnen doorgeven.

Giftige planten

De meeste paarden eten geen giftige planten in de weide. In gedroogde vorm herkennen ze de planten niet als giftig en worden deze wel gegeten. Een voorbeeld hiervan is (Sint-) Jakobskruid. Veel eigenaren weten niet welke planten giftig zijn voor paarden. Voorlichting is hier nodig.

Transport

Voor hobbymatig paardentransport zijn geen regels opgesteld in de EU Transportverordening. Om toch sturing en informatie te kunnen geven ontwikkelt de SRP in het kader van het Plan van Aanpak Welzijn een Gids Goede Praktijken met hierin richtlijnen waaraan volgens de SRP hobbymatig paardentransport moet voldoen. Een rijvaardigheids cursus met de paardentrailer en een opzet voor een regulier terugkerend keuringsprotocol voor de paardentrailer zullen daarvan onderdeel gaan uitmaken. De Gids Goede Praktijken is in 2010 gereed. Het stamboek zal daarna de achterban hierover informeren.

Aanpassen van de reglementen

Leeftijd aanlegtesten minimaal drie jaar

Aanlegtesten maken deel uit van veel fokprogramma's. In eerste instantie wordt bekeken of de paarden een natuurlijke aanleg hebben voor een bepaalde tak van fokkerij of sport. Deze aanlegtesten zijn vaak de eerste aanraking van jonge paarden met het werk waar ze voor worden gefokt. Het moment van toetsen van de aanleg van een paard moet in balans zijn met de leeftijd waarop dat gebeurt. Er zijn minimum leeftijdsgrenzen gesteld voor de testen, om het paard niet te overbelasten. Om de jonge paarden voor en tijdens aanlegtesten op een verantwoorde manier te begeleiden moeten de condities waaronder de paarden worden getraind en beoordeeld zo helder mogelijk geformuleerd zijn. Bij een beoordeling van het paard dient het welzijn voorop te staan. Paarden dienen een leeftijd van circa drie jaar te hebben bereikt voor ze op (sport)aanleg worden getest.

Drinkwater op evenementen

Vanaf 2010 wordt het aanbieden van schoon drinkwater opgenomen in alle vergunningen voor evenementen waarbij paarden betrokken zijn en ook in alle wedstrijdreglementen.

Plaats om te urineren en mesten

Als een paard langer dan vier uur op een evenement moet verblijven, dient de organisatie een ruimte met strobed beschikbaar te hebben als faciliteit om te urineren en te mesten. Hierover zullen afspraken gemaakt worden met de accommodatie-eigenaren.

Gebruik van ongeoorloofde middelen tijdens evenementen

Ter voorbereiding op de keuringen en wedstrijden worden handelingen verricht die mogelijk van invloed kunnen zijn op het welzijn van de paarden. Ingrepen die het natuurlijk gedrag van paarden beïnvloeden en het al op jonge leeftijd extreem trainen zijn niet wenselijk. In dit kader zijn door verschillende stamboeken nieuwe, harde afspraken gemaakt. Hiernaast heeft de georganiseerde sector aangegeven om in 2009 beleid te formuleren op gebied van gebruik van ongeoorloofde middelen in het selectie- en keuringsproces. Bij verdenking van ongeoorloofde middelen zal een dierenarts worden geraadpleegd.

2. Middellange termijn: 2010-2012

Selectie van erfelijke gebreken

Binnen de fokkerij dekt een hengst meerdere merries, waardoor een populaire hengst een grote invloed kan hebben op de paardenpopulatie. Het is daarom van belang dat bij de hengstenselectie streng gelet en geselecteerd wordt op het voorkomen van het vererven van eigenschappen die op termijn nadelige consequenties hebben voor de gezondheid en kwaliteit van de fokproducten. Naarmate het aantal paarden binnen een ras en stamboek beperkter is, is het risico op vererving van afwijkingen groter.

De verantwoordelijkheid voor deze selectie ligt bij het NAS, dit gebeurt door middel van afstammelingenkeuringen. Door het formuleren van een fokbeleid, waarin het welzijn en het tegengaan van inteelt zijn opgenomen, kunnen erfelijke gebreken worden uitgeselecteerd.

Daarnaast kan de leden van het stamboek ondersteuning geboden worden in het selecteren van de juiste partners om erfelijke gebreken tegen te gaan.

Registratie en rapportage van erfelijke gebreken

Erfelijke gebreken worden geregistreerd en jaarlijks gerapporteerd aan de achterban, evenals de vorderingen die zijn gemaakt bij de selectie. De opgedane kennis wordt gedeeld binnen de Koepel Fokkerij en bij andere geïnteresseerden. In de toekomst is het opzetten van een centraal registratiepunt een mogelijkheid. Hierin kan het NHK in samenspraak met de Gezondheidsdienst voor Dieren een rol spelen.

Selectie op gedragskenmerken en karaktereigenschappen

Stress, angst, overactief gedrag, agressie, kribbebijten en luchtzuigen zijn symptomen, dat paarden mentaal onvoldoende zijn toegerust op de taken die gebruikers vandaag de dag van paarden vragen. Voor een deel spelen erfelijke achtergronden hierbij een rol. Reden waarom veel stamboeken ook selecteren op gedragskenmerken. Door selectie op erfelijke achtergronden van gedrag, zullen paarden zich beter kunnen gaan aanpassen aan de huidige omstandigheden. Een analyse van gedrag en erfelijkheid is hierbij essentieel. Op dit moment wordt door verschillende stamboeken al een onderzoek uitgevoerd naar de selectie op gedragskenmerken en karaktereigenschappen.

Dierziekten

De Nederlandse paardenpopulatie kan in de aankomende jaren bedreigd worden door uitheemse ernstige paardenziekten. De SRP is bezig om 'early warning systemen' voor de verschillende ziekten op te zetten. Het NAS speelt een belangrijke rol in het verspreiden van informatie over de ziekten en bij een uitbraak met het helpen uitvoeren van de draaiboeken. Dit zal zich uiten in het informeren van de achterban, het afzeggen van evenementen en het ondersteunen van de leden.

Zodra het Plan van Aanpak Diergezondheid en Dierziekten en de daarbij behorende draaiboeken klaar zijn, kunnen deze voor ieder individueel stamboek vervolgens worden geïntegreerd in dit Beleidsplan Welzijn.

3. Overzicht

Beleidsdoelen	Activiteiten	Termijn	Actoren
Kwaliteit	Transparant fokbeleid Heldere fokdoelen	2010	Stamboek
Voorlichting via de communicatiekanalen van het stamboek	• Couperen staarten (en brandmerken) • Spenen • Huisvesting • Prikkelraad • Verhindern van stereotiep gedrag • Voeding • Drinkwater • Supplementen • Giftige planten • Transport	2010	Stamboek NHK
Reglementen aanpassen	• Leeftijd aanlegtesten circa drie jaar • Drinkwater op evenementen • Plaats om te urineren en mesten • Gebruik van ongeoorloofde middelen tijdens evenementen aanpakken	2010	Stamboek
Selectie van erfelijke gebreken	• Formuleren fokbeleid met welzijn en inteelt aspecten. • Pro-actief selecteren	2010-2011	Stamboek
Registratie en rapportage van erfelijke gebreken	• Per stamboek registratie erfelijke gebreken • Rapportage aan Koepel Fokkerij • Eventueel centrale registratie	2011 2012	Stamboek Koepel Fokkerij NHK
Selectie gedragskenmerken en karakter-eigenschappen	• Weerbaarder maken van de paarden aan de huidige omstandigheden • Onderzoek naar verband gedrag/karakter en erfelijkheid	2010-2011	Stamboek
Dierziekten en diergezondheid	• Informeren over uitheemse dierziekten • Reageren bij een uitbraak	2010-2011	Stamboek SRP GD LNV

5. **Bronnen**

- Passie voor Paarden, LEI Wageningen UR, maart 2009.
- Plan van Aanpak Welzijn in de sector Paardenhouderij, Sectorraad Paarden, januari 2009.
- Rapport Beantwoording vragen PVA Paardenhouderij. Visser E. K., van Dierendonck M.C., Neijenhuis F. 12 november 2008.